

Folkhälsobokslut 2019

Inledning

I riktlinjerna för kommunens folkhälsoarbete har kommunstyrelsen beslutat att en gemensam bild över kommunens folkhälsoläge ska finnas. Med anledning av detta har en kort lägesbild sammanfattats med indikatorer som kommunen bör följa. Lägesbilden syftar till att identifiera utvecklingsområden samt ge underlag för prioriteringar i kommunens folkhälsoarbete.

Befolkning

I kommunen bodde år 2019 drygt 32 300 invånare där befolkningen de senaste 10 åren sakta har ökat för varje år. Befolkningen har ökat främst på grund av att det flyttat in fler invånare än vad som flyttat ut. Antalet som föds respektive dör i kommunen ligger på en jämn nivå och har gjort sedan åtminstone 2009. I Karlshamns kommun föds det 1,73 barn per kvinna, vilket är något under riksnittet, som 2018 låg på 1,75 barn per kvinna.

En befolkningskurva som ökar i ett lagom tempo kan innebära goda förutsättningar för att kommunen ska utvecklas i en positiv riktning. Om en kommuns befolkningsnivå ökar eller minskar i ett för högt tempo kan kommunen få svårt att hantera de förändringar det innebär för exempelvis arbetsmarknaden, belastning på skola, belastning för hälso- och sjukvård, bostäder m.m. Eftersom befolkningsökningen till största del beror på att antal nyinflyttade i kommunen ökar finns det en del av befolkningen som kommer hit som helt nya invånare, både inrikes- och utrikes födda. På kommunens hemsida finns det några punkter som kan vara till hjälp när man som ny i Sverige kommit till just Karlshamn. Där finns beskrivet vad kommunen kan hjälpa till med samt vad och till vem man kan vända sig för stöd. Introduktionsenheten finns till för den som beviljats uppehållstillstånd minst 13 månader och kan hjälpa till med bland annat försörjningsstöd och service. Med tanke på att många mindre kommuner i landet har en negativ befolkningskurva, alltså att invånarantalet minskar, ligger Karlshamns kommun i förhållande till många andra småkommuner i riket positivt till.

Social hållbarhet

Kommunens arbete kring hållbarhetsfrågor är avgörande i verkställandet av Agenda 2030. De 17 hållbarhetsmålen som ingår i Agenda 2030 syftar alla till att föra världen mot en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling som är rättvis och inkluderande för alla. Ett socialt hållbart samhälle genomsyras av jämlikhet och jämställdhet där alla människors lika värde står i fokus. Ett socialt hållbart samhälle är också ett samhälle som tål förändringar, där befolkningen följer med i utvecklingen och kan känna tillit och delaktighet. En annan viktig del när det pratas om social hållbarhet är känslan av tillhörighet. De flesta individer som känner någon form av social tillhörighet är samma individer som har en meningsfull fritid och sysselsättning kan därmed uppnå en hälsosammare livsstil, som kan bidra till ett långt och friskt liv.

Social hållbarhet, liksom ekonomisk och ekologisk hållbarhet som är de andra inriktningarna för hållbarhet i Agenda 2030, innehåller alla indikatorer som är mätbara, vilket gör målen uppföljningsbara. I Karlshamns kommun går det att mäta den sociala hållbarheten genom att studera indikatorer som utbildning, befolkningsutveckling, trygghet, delaktighet, inkludering, m.m. som alla kan kopplas till social hållbarhet.

Hälsan hos Karlshamns invånare

Folkhälsan i Sverige är god sett ur ett globalt perspektiv och i flera avseenden blir den bättre. Samtidigt är hälsan inte jämnt fördelad i befolkningen och ojämlikheten i hälsa mellan vissa grupper ökar.

Folkhälsomyndigheten(2017) lyfter att det finns en social gradient i hälsa som innebär att människors hälsa i allmänhet är sämre ju lägre socioekonomisk position de har. Resultaten tyder på att den sociala gradienten har vuxit under de senaste tio åren, framför allt när det gäller olika mått på dödlighet. Ohälsan är nästan genomgående större bland personer med förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå än bland personer med eftergymnasial utbildning.

Det finns tecken på att den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga och bland personer med högst förgymnasial utbildning, även övervikt och fetma är ett växande folkhälsoproblem. Ungefär hälften av befolkningen i åldern 16–84 år har i dag övervikt eller fetma. Ny forskning visar att 46 % av yrkesverksamma svenskar har hälsofarligt dålig kondition. Utvecklingen sedan 90-talet har kraftigt försämrats enligt studien som baseras på data från över 350 000 människor.

Sysselsättning

Med någon form av aktiv sysselsättning ökar chansen för ett hälsosammare liv med en känsla av social tillhörighet. Olika typer av sysselsättningar kan exempelvis vara skola, arbete eller praktik. I Karlshamns kommun var det år 2018 endast 66 % av eleverna i årskurs 9 som uppnådde betyget E i alla ämnen. Kvinnor har i högre utsträckning än män vidareutbildat sig efter gymnasiet, vilket betyder att fler män än kvinnor på arbetsmarknaden idag är i arbetslivet med en 2- eller 3-årig gymnasieexamen. De här siffrorna följer riksnittet, där 49 % av kvinnorna, respektive 38 % av männen i landet vidareutbildar sig efter gymnasiet.

Som invandrare i kommunen kan du ansöka om att få gå SFI, vilket kan vara till stor hjälp för att integreras i det sociala samhället, för att sedan komma i sysselsättning. Detta kan kopplas till målområde 4 för Agenda 2030 "God utbildning för alla" där några av delmålen syftar till att alla ska få en chans till utbildning samt att lära sig läsa och skriva. 45 % av de som läser SFI klarar två kurser eller mer, vilket är något högre än riksnittet. År 2018 hade Karlshamns kommun 495 elever i SFI-utbildning.

Under 2018 var det 453 individer inskrivna i "Etableringsuppdraget" varav det var 48 % som efter 90 dagar börjat arbeta eller studera istället. Dock var det under samma år 179 individer som lämnade etableringsuppdraget utan att börja studera eller arbeta.

Arbetslösheten bland invånare mellan 18–64 år i kommunen ligger på 8,2 %, att jämföra med hela riket som 2018 var på 6,3 %.

Delaktighet

Delaktighet och samhörighet är en viktig faktor när det kommer till att skapa lika förutsättningar inom utbildning, arbete, annan sysselsättning, fritid osv. Karlshamns kommun erbjuder en rad olika aktiviteter för kommunens invånare som till exempel bibliotek, dagliga verksamheter, fritidsgårdar, träffpunkter på vård- och omsorgsboenden, olika typer av idrottsanläggningar m.m. Den här typen av aktiviteter är viktiga för att främja hälsa kopplat till social hållbarhet och delaktighet.

Vad gäller barn och ungdomar som är aktiva i idrottsföreningar (LOK-stödsberättigade) håller sig Karlshamns kommun jämt med resten av riket. Kommunens levnadsvaneundersökning visar att ungefär 50 % av gymnasieelever i åk 1 & 2 är aktiva i någon typ av förening. En del av kommunens högstadies- och gymnasieelever finner meningsfullhet i att besöka någon av kommunens olika fritidsgårdar, men att det kanske speciellt gäller en viss grupp av ungdomar. För unga som inte finner något sammanhang eller känner delaktighet kan det bli lätt att hamna i utanförskap och/eller

ekonomisk utsatthet. Det i sin tur kan bidra till en sämre livskvalitet samt att man söker sig till kriminalitet. Exempelvis var det år 2017 26 individer mellan 15–17 år som blev lagförda för brott i kommunen. Här kan till exempel fritidsgårdar och föreningar vara en stor resurs när det gäller hur man kan fånga upp dessa ungdomar i tid och förebygga att de hamnar i utanförskap och kriminalitet. Medborgarinflytande är en annan aspekt som kan kopplas till social hållbarhet, framför allt gällande medborgarnas förtroende till ledning, styre och andra invånare. I kommunen finns en rad olika plattformar för invånarna att göra sin röst hörd och kunna påverka. För barn och unga finns det bland annat elevråden i alla kommunens skolor, kommunens ungdomsråd, olika enkäter som får besvaras av ungdomar i skolan kring bland annat levnadsvanor. Det här går hand i hand med målområde 16 för Agenda 2030 "Fredliga och inkluderande samhällen" där ett av delmålen belyser hur ett lyhört, inkluderande och deltagandebaserat beslutsfattande jämt mot samhällets invånare är viktigt. Gällande den äldre befolkningen i kommunen finns det en rad olika insatser och aktiviteter som ordnas av kommunen för att få den äldre befolkningen att känna en meningsfull, social tillvaro. På kommunens hemsida finns dessa aktiviteter att ta del av, som exempelvis träffpunkter, gymnastik, måltidsvän m.fl. Trots att kommunen erbjuder mycket av detta finns det forskning som tyder på att invånare som är 65+ år känner sig ensamma och besvärar av sin ensamhet. Dock är kommunen, i förhållande till andra kommuner i landet, även här ganska medel. Däremot tyder det på att de som bor hemma men med stöd av hemtjänst eller liknande inte känner oro, ångest eller ångslan i lika hög utsträckning som samma målgrupp i resterande kommuner i landet.

Trygghet

I Trygghetsmätningen från 2019 visar det sig att otryggheten ökat en aning de senaste åren gällande att vara ute en sen kväll, både ensam eller i grupp. Sena kvällar är det främst tjejer upp till 29 år som uppger att de känner sig otrygga. Jämfört med grannkommunerna upplevs Karlshamn ändå väldigt tryggt där oro för utsatthet för någon typ av brott eller faktiskt utsatthet för brott inte anses vara ett påtagligt problem.

I skolmiljö upplever 92,9 % av eleverna i årskurs 5 i kommunen att de känner sig trygga i skolan. Motsvarande siffra för årskurs 9 är 85,1 %, vilket tyder på att skolan upplevs som en trygg plats för majoriteten av eleverna i dessa årskurser. Värdena för både årskurs 5 och 9 ligger över snittet sett till resterande kommuner i Sverige.

Sammanfattning

Förutsättningarna för att Karlshamns kommun ska uppnå målen som berör kommunen för Agenda 2030 är goda där det kan konstateras att det finns förutsättningar för en hög social hållbarhet i kommunen och där det visar sig att Karlshamn inte sticker ut nämnvärt i förhållande till riket. Där med är det viktigt att fortsätta arbeta med att utveckla dessa förutsättningar för att få en ännu mer jämlik befolkning där alla människors lika värde står i fokus. Insatser och prioriteringar i ett så tidigt stadie som möjligt underlättar i arbetet för en socialt hållbar kommun.

Uppföljning av kommunens folkhälsoarbete 2019

Den 27 november 2017 antog Kommunfullmäktige i Karlshamn Folkhälsopolicyn som gäller mellan 2018-2023. Riktlinjer fastställdes i Kommunstyrelsen den 6 mars 2018 som beskriver hur folkhälsoarbetet ska ledas och drivas framåt. Folkhälsoarbetet ska vara en naturlig del i planeringen och ingå i ordinarie styr- och ledningsstrukturer. Hela organisationen, politik och verksamhet ska ta ett gemensamt ansvar för att folkhälsoperspektiven inte glöms bort i planering och genomförande. Som stöd till verksamheten har en vägledning tagits fram för folkhälsoarbetet som beskriver nuläget lokalt men även visar vilka styrdokument som kommunen lokalt behöver förhålla sig till, exempelvis

Agenda 2030, Nationella folkhälsomål och vår Regionala ANDT- strategi. Hälsans bestämningsfaktorer beskrivs samt viktiga faktorer för nå en god hälsa genom hela livet.

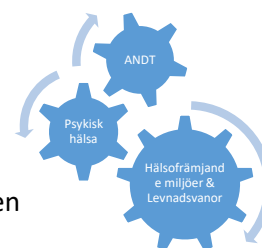
För kommande policyperiod har tre fokusområden valts ut, Psykisk hälsa, Hälsöfrämjande miljöer och levnadsvanor samt ANDT(alkohol, narkotika, dopning och tobak).

Folkhälsostrategen har i sitt uppdrag, under Kommunstyrelsen att initiera övergripande eller särskilda insatser som ska ske i främjande och förebyggande syfte. Folkhälsostrategen utgör även ett stöd till samtliga nämnder, förvaltningar och bolag som sakkunnig inom området folkhälsa. En handlingsplan för övergripande insatser finns för 2019-2023.

Handlingsplan

Implementeringsprocessen av folkhälsopolicyn pågick under 2018 och i början av 2019 arbetades en handlingsplan för folkhälsoarbetet fram. Handlingsplanen är ett levande styrdokument som fastställts i kommunens ledningsgrupp 190121 och är aktuell under 2019-2023. Handlingsplanen presenterades för kommunstyrelsen tillsammans med folkhälsobokslutet för 2018.

Handlingsplanen för folkhälsoarbetet utgår ifrån folkhälsopolicyns tre fokusområden och lyfter några få övergripande insatser under de kommande åren. Handlingsplanen revideras efter behov. I övrigt är folkhälsoarbetet levande i samtliga verksamheter, vilket innebär att det löpande sker insatser och aktiviteter som bidrar till helheten. Det som nämns i folkhälsobokslutet är endast en del av arbetet som sker.

En framgångsfaktor för förbättrad folkhälsa är att folkhälsofrågorna ingår i den ordinarie styr- och ledningsstrukturen. Det är i verksamhetsplaneringen som folkhälsoperspektivet ska integreras. Nämnder och verksamheter ska i verksamhetsplaneringen ta hänsyn till folkhälsopolicy och riktlinjer för folkhälsoarbetet. Det är kommunens folkhälsostateg som förankrar handlingsplanen och driver arbetet framåt samt följer upp. Varje nämnd och förvaltning kommer att stödjas i arbetet för att nå målen i handlingsplanen.

Psykisk hälsa

Aktivitet	Hur	Ansvar	Tid	Uppföljning
Höja kunskapen kring HBTQ och normkritiskt perspektiv	Fortsättning av genomförandet av RFSL webbutbildning Introduktionsdagen	Samtliga förvaltningar	2018-2019 Därefter löpande vid samtlig nyanställning	Har genomförts och avslutats under 2019. Fortsättningsvis ska utbildning erbjudas varje nyanställd i kommunen samt lyftas under introduktionsdagen.
Höja kunskapen kring psykisk hälsa	Utbildning Föreläsningar Värdegrundsarbete	KLF Samtliga förvaltningar	2019-2022	Satsningar har genomförts under uppdrag psykisk hälsa och aktuell handlingsplan följs upp separat av samordnare för psykisk hälsa. Psykiatriveckan har genomförts i samverkan med samtliga förvaltningar och region.
Utveckla ett långsiktigt föräldraskapsstöd	Stärkt samverkan Kompetensutveckling	KLF AV UTB	2019-2022	Ett utvecklingsarbete har påbörjats och under 2019 har studiebesök gjorts gemensamt av kommunledning, skola och socialtjänst. Möjligheterna ses nu över kring en pilot av en familjecentral samt gemensam kunskapsutveckling för att starta upp ett strukturerat stöd till föräldrar och andra vuxna som behöver stöttning i rollen som förälder/vårdnadshavare.
Öka välbefinnandet hos äldre	Utveckla mötesplatserna för äldre	KLF OM	2019-2022	IOP avtal med seniorernas hus under 2017-2019, verksamheten har följts upp årligen genom lämnad verksamhetsberättelse till kommunen och har bidragit till ökade möjligheter för social samvaro för äldre. Sörgårdens sommarkollo för äldre genomförs löpande. Träffpunkter?

Hälsofrämjande miljöer och levnadsvanor

Aktivitet	Hur	Ansvar	Tid	Uppföljning
Öka kunskaperna externt om levnadsvanornas betydelse för hälsan	Kommunikationsinsatser via bland annat webb och sociala medier	KLF SHBF	2019-2022	<p>Uppmärksamhetsveckor via kommunens Instagram kopplat till fysisk aktivitet och miljö.</p> <p>Drogförebyggande arbete i Karlshamns kommun(facebooksida) arbetar löpande med informationspridning.</p> <p>Ett koncept för utbildning har tagits fram kring kostens betydelse för psykisk hälsa och det första utbildningstillfället kommer att hållas i början av 2020.</p>
	Hälsosamma val ska vara det främsta alternativet i kommunens verksamheter	KLF SHBF	2019-2022	I kommunens verksamheter väljs nu halvfabrikat bort i största möjliga mån. Produkterna som används är nu även ekologiska.
Utveckla mötesplatserna för unga	Undersök behovet hos målgruppen genom ungdomsdelaktighet	UTB KLF	2019	<p>Ungdomsrådet har under året arbetat med vad de tycker saknas för ungdomar i kommunen. En ny plats har byggts upp på spontanidrottsplatsen där även musik integrerats som en viktig del. Ungdomsrådet efterlyste även wi-fi på platsen vilket har installerats under hösten.</p> <p>Ungdomsrådet uttrycker även behovet av en större central mötesplats i form av ett "ungdomshus" eller liknande. Detta bör tas hänsyn till då översyn och utveckling av fritidsgårdsverksamheten sker 2020. Då ungas fritid är en viktig fråga som berör den ska barn och unga enligt nya barnrättslagen 2020 ges möjlighet att göra sina röster hörda och ges möjlighet att</p>

				påverka beslut som berör dem.
Utveckla skolan som hälsofrämjande arena	<p>Kompetensutveckling kring tidig upptäckt av psykisk ohälsa</p> <p>Ökad kompetens om barnrättsarbete och barnkonventionen</p>	KLF SHBF UTB	2019-2022	<p>Under 2019 utbildades 3 instruktörer i första hjälpen psykisk hälsa (MHFA). Dessa instruktörer utbildar i sin tur vidare i metoden som syftar till att tidigt upptäcka barn och unga som mår dåligt och kunna stödja och/eller leda dem till rätt stöd och hjälp.</p> <p>Utbildningsdagar har erbjudits i syfte att förbereda kommunens verksamheter inför det att barnkonventionen blir lag 2020. Två tillfällen har ordnats i samverkan med länsstyrelsen.</p> <p>En kartläggning pågår kring barnkonventionen i syfte att få en nulägesbild av kommunens kunskapsnivå och behov av framtida stöd. Analysen av detta återkopplas till förvaltningarna i början av året.</p> <p>Projekt -Tryggare skola som syftar till att skapa en trygg och säker skolmiljö såväl fysisk som psykosocial pågår.</p>

ANDT

Aktivitet	Hur	Ansvar	Tid	Uppföljning
Följa utvecklingen av ungas levnadsvanor	Levnadsvaneundersökning	KLF UTB AV	Årligen	Genomförd undersökning i april enligt plan. Undersökningen gör att vi kan följa utvecklingen av ungas levnadsvanor. Underlaget används som ett strategiskt

				material att arbeta vidare med i forma av riktade insatser samt strategiska långsiktiga mål. Resultaten återkopplas alltid till berörda, såväl tjänsteorganisationen som politiken.
Utveckla det ANDT förebyggande arbetet	Implementering av ANDT på schemat	KLF UTB AV	2019-2022	Inte många skolor som använder materialet. En större insats behövs för att fler ska hitta verktyget. Arbetet fortsätter.
	Framtagande av gemensam ANDT policy och handlingsplan för skolorna	KLF UTB AV	2019	En ny handlingsplan är antagen av båda skolnämnderna och gäller från 2019-2023.
	Implementering av gemensam ANDT policy och handlingsplan för skolorna	KLF UTB AV	2019-2022	Implementering pågår och handlingsplanen gäller samtliga av kommunens kommunala skolor från HT-19.
Öka kunskapen kring ANDT	Informationsspridning Föreläsningar Föräldrakvällar Temadagar Feriearbete som tobaksförebyggare Implementering av nya tobakslagen	Blekingesamverkan mot droger KLF UTB AV	2019-2022	Samtliga nedanstående har genomförts. Informationsspridning Föreläsningar Föräldrakvällar Temadagar Feriearbete som tobaksförebyggare Implementering av nya tobakslagen
Minska rökning hos kommunanställda	Stärka ledningen i tobakskunskap Erbjuda tobaksavvänjning	Samtliga förvaltningar med stöd av KLF	Löpande	Inga specifika insatser har frågats efter men stöd finns att få. Arbete pågår löpande enligt policy kring rökfri arbetstid.